

שלח

שני סוגי מרגלים

בפרשת השבוע מסופר על המרגלים ששלח משה רבינו לתור את הארץ. בהפטרת הפרשה מסופר על המרגלים ששלח יהושע לפני כיבוש הארץ. ישנם מספר הבדלים בין שתי קבוצות המרגלים הללו:

מרגלי משה	מרגלי יהושע
משה שלח אותם מדעתו	ה' ציווה את יהושע לשלוח
מכונים "אנשים", תפקידם "לתור" (=לסייר)	מכונים "מרגלים", תפקידם "לחפור" (=לרגל)
12 אנשים	2 אנשים
נשיאי השבטים נבחרו	לא מוזכר שמם
הכל היה בפרסום גדול	כל השליחות בחשאי
תרים את כל הארץ	נמצאים רק ביריחו וגם שם מעט מאוד

מרגלי משה ומרגלי יהושע מבטאים 2 סוגים של ריגול ובכך הם מצטרפים זה לזה ומשלימים זה את זה: ישנו ריגול לצורך כיבוש, אך יש גם על מנת להכיר בטיב הארץ ולחבבה על העם. תפקיד מרגלי משה היה לחבב את הארץ על עם ישראל, ואילו מרגלי יהושע תפקידם היה ריגול לצורך כיבוש. אמנם בני ישראל ביקשו ממשה מרגלים כדי לכבוש, אולם בזמן משה הובטח להם כיבוש ניסי על ידי ה' ללא מלחמה מצידם. לכן כל ההוראות של משה למרגלים נועדו רק להראות את טיב הארץ: מה האוכלוסייה שהיא מגדלת ואיזה סוג פירות יש בה, דבר שבוצע במלואו על ידי המרגלים. הבעיה הייתה מה שהוסיפו "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". לעומתם מרגלי יהושע כבר לא היו צריכים לבדוק את טיב הארץ אלא לרגל ממש, שכן הם היו צריכים לכבוש את הארץ במלחמה.

כמוצא שלל רב

מכאן נובעים ההבדלים בין המרגלים: משה, כרועה, חש את הצורך של בני ישראל לשמוע מ"כלי ראשון" על טיב וטוב הארץ, ולכן הוא שולח את נשיא כל שבט שמכיר את צרכי בני שבטו ויספר להם אחר כך **שכל** הארץ טובה, ולא משנה איזה חלק ממנה יצא להם בגורל. מסיבה זו צריך שכל ישראל ידעו על שליחותם, והם גם לא חוששים מיושבי הארץ – כי בזמן משה הכל הולך למעלה מהטבע ללא שום חשש. לעומת זאת אצל יהושע כבר יודעו כולם על טוב הארץ, וצריך רק מרגלי **חרש** בודדים ואנונימיים לבדוק את המצב הצבאי. ולכן ברגע ששמעו שכולם מפחדים מישראל – הושלמה שליחותם.

בכך מתיישבת תמיהה גדולה: המפרשים מסבירים שהמרגלים היו בדרגה גבוהה מאוד, והסיבה שבגללה לא רצו להיכנס לארץ הייתה משום שהם לא רצו לרדת לדרגת העולם ולהתנתק מהעיסוק ברונחניות כל הזמן. איך ייתכן אם כן שבפועל הייתה לשליחותם רק תוצאה לא רצויה? אבל לפי המבואר מובן, כי מרגלי משה כן פעלו את שליחותם לחבב את הארץ על עם ישראל, בזכותם נכנס הדור הבא לארץ בשמחה ובחשק. יתרה מכך: בפנימיות הדברים הם סללו את הדרך לכיבוש הארץ.

ובמיוחד, כיוון שמשמעות הכניסה לארץ היא זיכוך העולם הגשמי שיהיה שייך לאלוקות גם מצד עצמו. לכן יש מעלה מיוחדת בכך שהכניסה לארץ נעשית מתוך שמחה ורצון, שזה נעשה על ידי דברי המרגלים על הארץ.

זהו גם הסבר הביטוי שנאמר על המרגלים "כשרים היו" – כשר הוא ראשי תיבות של המילים "כמוצא שלל רב": 'שלל' זהו דבר שהיה בתחילה אצל האויב, ונלקח במלחמה, ושלל זה הוא באופן של 'מציאה' – כלומר הרבה יותר ממה שחשבו להשיג, ועוד יותר מכך: הרי זה שלל "רב" בריבוי גדול מאוד. כלומר, פעולת המרגלים גרמה לפתיחת הדרך של זיכוך התחתון מתוך שמחה וחשק, הפיכת החושך לאור, באופן של "יתרון האור הבא מן החושך".

לברר את העולם

לכל אחד מהשבטים יש אופן עבודה שונה (לדוגמא: יששכר – עוסק בתורה, וזבולון – רוב עיסוקו במסחר), ולכל שבט יש את החלק בארץ ששייך אליו ומתאים לאופן עבודתו, וחלק זה עליו

לזכר. לכן שלח משה את נשיאי כל 12 השבטים, על מנת שיראו את חלקם בארץ ויספרו על טובו לכל בני השבט. אך, אם כן, למה כולם הלכו לראות את כל הארץ כולה? (והרי היו כאלו שידעו מברכת יעקב מה הוא החלק שלהם) למה הם צריכים לראות את החלק שאינו שייך אליהם? ההסבר בפשטות הוא בגלל "ואהבת לרעך כמוך", ומשום ש"כל ישראל ערבים (ומעורבים) זה בזה". אבל בעומק יותר: באופן זה היה זיכור הארץ באופן נעלה יותר – לא מצד המדרגה בה יש התחלקות, אלא מצד נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות, כדלהלן. ובגלל נקודה זו תרו כולם את כל חלקי הארץ.

ובהקדם: יש קשר בין הזמן בו קוראים את הפרשה לכל האמור לעיל: שילוח המרגלים היה בכ"ט סיוון, מה הקשר בין סיום חודש זה למרגלים? סיוון הוא חודש מתן תורה, שבכוחה מזככים את העולם. לכן הייתה פתיחת זיכור הארץ והעולם על ידי המרגלים בסיום החודש בו קיבלנו את התורה, כשיוצאים מחודש מתן תורה אל העולם.

התחלקות ואחדות

בתורה ובישראל יש 2 דרגות: התחלקות ואחדות. ענין ההתחלקות מתבטא בכך שבתורה כל אות חייבת להיות מוקפת גוויל, ואסור ששתי אותיות ייצמדו אחת לשנייה, ולכל יהודי יש אות פרטית בתורה ותפקיד שונה מחברו. האחדות באה לידי ביטוי בכך שחייבים שכל האותיות כולן תהיינה, ואם חסרה אפילו אות אחת הרי הדבר פוסל את ספר-התורה כולו, ובכך שכל ישראל הם נקודה אחת. בתורה מתבטא הדבר גם בחלוקה לתורה ומצוות – מצוות יש תרי"ג והם הוראות פרטיות לנברא איך להתנהג בעולם – זהו ענין ההתחלקות. תורה יש אחת והיא חכמתו יתברך. גם בתורה עצמה יש את שני הרבדים הללו: חלק הנגלה שבתורה, המבאר את פרטי דיני ההנהגה בעולם – מבטא את ההתחלקות, בעוד פנימיות התורה, המבארת ענייני אלוקות "דע את אלוקי אביך" – מבטאת את האחדות שבתורה, ה' אחד.

גם בעם-ישראל יש את 2 הרבדים הללו, וכפי שמוסבר הדבר בספר התניא: מצד הנשמות שבעם-ישראל הרי "כולן מתאימות... מצד שורש נפשם בה' אחד", ואילו מצד הגוף "רק שהגופים מחולקים". החידוש שבדבר הוא, שאמנם עיקר העבודה שייכת וצריכה להיות מצד ההתחלקות, מצד הגוף, העולם והמצוות, ואילו האחדות היא דרגה שלמעלה מהעולם, אך צריך שבירור העולם יהיה גם מצד האחדות – ואז הבירור הוא בשלמות.

12 המרגלים ששלח משה – מבטאים את בחינת ההתחלקות. לכן הם מחולקים ל-12, לכל שבט לחוד. ולכן גם הם נשלחו "לדעתך" – דעת אדם. ואילו אצל מרגלי יהושע – באה לידי ביטוי נקודת האחדות. שליחתם הייתה באופן של קבלת עול (ה' ציווהו), הם היו רק "שניים" – כי בקבלת עול לא נוגע כל עשר כוחות הנפש אלא רק 2 הקווים של חיוב ושליה. הם היו "אנשים" סתם – כי קבלת עול היא בכל ישראל בשווה. ודווקא "מרגלים חרש" – כי עבודת קבלת העול נעשית דווקא בהצנע לכת.

שבט לוי

המפרשים מלמדים אותנו כי 2 המרגלים ששלח יהושע היו כלב בן יפונה – מי שנשאר ממרגלי משה, ואילו צורף פינחס בן אלעזר. אולם פינחס הרי משבט לוי שלא עורכים מלחמה (ואין להם חלק בארץ), מדוע אפוא הוא נשלח לרגל?

אלא שבכך מרומזת חלוקת הארץ בגאולה השלמה, שבה ייטול חלק גם שבט לוי: הסיבה לכך ששבט לוי לא קיבל חלק בארץ היא מפני שתפקידו ללמד תורה את כל העם ולכן הם הובדלו, אולם לעתיד לבוא כולם ידעו את ה' ויהיו בדרגת שבט לוי, ואם כן אין סיבה שלא לתת חלק לשבט לוי. אז תהיה חלוקת הארץ ל-13 חלקים (בגימטריה 'אחד') – וגם שבט לוי יקבל חלק. חלוקה זו תבצע על ידי ה', ובאופן של אחדות, כשלכל אחד יש את כל סוגי הקרקעות.

שני סוגי החלוקות מרומזים בשניים מייעודי הגאולה: ישנה הדרגה של "ומלאה הארץ דעה את ה'" – שזו דרגת אלוקות שבערך לעולם, בה יש התחלקות, ויש את "כמים לים מכסים" – דרגת אלוקות שלמעלה מהארץ, שעל ידי המשכתה לארץ ניכר בעולם איך כל מציאותו היא רק נקודה אחת, התגלות חכמתו של ה'. ההכנה לשלמות זו היא בשליחת המרגלים על ידי יהושע, שהוסיף גם שליח משבט לוי.

"וראיתם אותו וזכרתם... ועשיתם!"

הקשר בין המרגלים (שעניינם בירור הארץ על ידי דרגת האחדות שבעם ובתורה כנ"ל) ומצוות ציצית המופיעה בסיום הפרשה הוא באותו הקשר של אחדות בתוך ההתחלקות – מצוות ציצית מדגישה את עניין האחדות שבמצוות התורה כולם, למרות שהם פרטים ומחולקים, שכן היא אחת ומזכירה את כל המצוות **כולן**, דבר המביא לידי ביטוי את נקודת האחדות שבמצוות – שהן כולן מצוות התורה האחת, ועניינם הוא אחד – קיום רצון ה'.

הלימוד מכל האמור לעיל: יש להיות חדורים באחדות שלמעלה מהתחלקות ובאהבת ישראל, גם בעבודה הפרטית של כל אחד ואחת. זאת על ידי התבוננות בצרכי הזולת הרוחניים והגשמיים וסיפוקם.

כמו כן, כל אחד מהסוגים הכללים של עם ישראל יהיה באחדות על ידי כך שגם בעלי עסק קובעים עיתים לתורה, וגם לומדי התורה נותנים צדקה. ומלבד זאת, תהיה אחדות גם בצדקה עצמה, שיתנו צדקה לזכותם של יהודים אחרים, וישנם כאלה (וירבו כמותם) שנותנים פרוטה או יותר לזכות כל אחד ואחת מכל עם ישראל, ותהיה אחדות גם בתורה עצמה, שלומדי התורה ילמדו תורה לתלמידים, עד לכל עם ישראל. עד לקיום הייעוד "ובאותו הזמן.. לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו כל ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעת את ה' כמים לים מכסים" – תיכף ומיד ממש בגאולה האמיתית והשלמה.

לעמוד בתוקף על שלמות הארץ (מדברי הרבי בשיחה)

וכן תהיה לנו – שתיכף ומיד ממש, ביום זה, יום השבת-קודש פרשת שלח, מתקיימת בפועל ממש הבשורה שבפרשת השבוע: "בישר להם שיכנסו לארץ". וכסיום וחותרם ההפטרה: "**נתן ה' בידינו את כל הארץ וגם נמוגו כל יושבי הארץ מפנינו**" – כולל ובמיוחד (על-ידי-זה) שגם ברגעי הגלות האחרונים עומדים בתוקף על שלימות הארץ בנוגע לחלקי הארץ שכבר ניתנו על ידי הקב"ה לבעלותם של בני ישראל **שלא להחזיר ח"ו אף שעל משטחי ארץ ישראל לאומות העולם** ... ועוד והוא העיקר – שכל זה נעשה בפועל ממש, ותיכף ומיד ממש.

וקטע נוסף:

משה הרועה (מדברי הרבי בשיחה)

...היינו, שמצד הקב"ה אין צורך בשילוח מרגלים גם לא לצורך ראיית טיב הארץ, שהרי "אני אמרתי להם **שהיא טובה**, שנאמר אעלה אתכם מעני מצרי וגו'", ואף על פי כן היית דעתו של משה שיש לשלוח מרגלים שיראו את טיב הארץ, כי, בהיותו רוען של ישראל, ראה והרגיש את **הצורך שלהם** לשמוע על דבר טיב הארץ מאנשים שיראוה תחילה, "שיגידו להם כל עניי הארץ לשמחם במעלותיה.. ויעלו בה בחפץ גדול".

"המעשה הוא העיקר" - ההוראות לפועל המובאות בשיחה כולה:

להיות חדורים בנקודת האחדות ואהבת ישראל על ידי התבוננות בצרכי הזולת, וסיוע בהם – הן הצרכים הרוחניים והן הגשמיים.

לתת צדקה לזכות הזולת (ועד לזכות כל היהודים כולם), וללמוד תורה עם תלמידים (זאת מלבד שיושבי אהל נותנים צדקה, ובעלי עסק קובעים עתים לתורה) – דבר המדגיש את נקודת האחדות בין כל הסוגים בעם ישראל.

להתאחד בלימוד הרמב"ם על פי השיעורים היומיים.

להתאחד בלימוד והפצת מעיינות פנימיות התורה חוצה – עד ל"חוצה" ביותר.

לעמוד בתוקף על שלימות הארץ **שלא להחזיר ח"ו אף שעל משטחי ארץ ישראל לאומות העולם**.